

BIBLIOTECA ÎN SPRIJINUL DEZVOLTĂRII COMPETENȚELOR SOCIALE, CIVICE ȘI INTERCULTURALE

Natalia GHIMPU
specialist principal, BNRM
nghimpu@bnrm.md

În Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, se accentuează că Obiectivele de Dezvoltare Durabilă reliefează necesitatea de dezvoltare a cetățeniei globale și aprecierii diversității culturale în contextul culturii universale. Cunoașterea, învățarea limbilor străine este din ce în ce mai importantă pentru societățile moderne, pentru înțelegerea și cooperarea interculturală [3].

Statele membre ale Uniunii Europene acordă o importanță deosebită „creșterii nivelului de competențe lingvistice, atât în limba oficială, cât și în alte limbi, care ar putea contribui la comunicarea și mobilitatea trans-frontalieră” [7]. În Recomandarea Consiliului Uniunii Europene privind competențele-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții sunt stipulate opt competențe-cheie, printre care și competența multilingvistică. Cea din urmă se bazează pe capacitatea de a crea conexiuni între diferite limbi și medii de comunicare. O atitudine pozitivă presupune aprecierea diversității culturale, interesul și curiozitatea cu privire la diferite limbi și comunicarea interculturală/multiculturală. Aceasta presupune respectarea profilului lingvistic individual al fiecărei/fiecărui persoane/popor, inclusiv atât respectul față de limba maternă a persoanelor care aparțin minorităților și/sau provenite dintr-un context de migrație, cât și aprecierea pentru limba oficială/limbile oficiale ale unei țări drept cadru comun pentru interacționare [7].

Manifestul Bibliotecilor Multiculturale, aprobat de Federația Internațională a Asociațiilor de Bibliotecari și Biblioteci (IFLA), afirmă că fiecare individ din cadrul societății globale are dreptul la o serie de servicii de bibliotecă și de informare [4]. Pentru a veni în întâmpinarea diversității culturale și lingvistice, bibliotecile ar trebui să servească totalitatea membrilor comunității fără discriminarea moștenirii culturale și lingvistice; să furnizeze servicii și informații în limbile și tipurile de scriere din societate-

tea dată (tipuri de simboluri); să ofere acces la o diversă gamă de materiale (documente) și servicii reflectând toate comunitățile și necesitățile; să angajeze personal care să fie pregătit să lucreze și să servească membrii diverselor comunități [4, 5].

Tot Manifestul Bibliotecilor Multiculturale IFLA atrage atenția că „diversitatea culturală” sau „multiculturalismul” se referă la coexistența armonioasă și interacțiunea diferitelor culturi, unde „cultura ar trebui privită ca set distinctiv de caracteristici spirituale, materiale, intelectuale și emoționale ale unei societăți sau ale unui grup social și pe care le integrează, pe lângă artă și literatură; modurile de viață, modurile de conviețuire, sistemele de valori, tradiții și credințe”. Diversitatea culturală sau multiculturalismul este fundamentul forței noastre colective în comunitățile locale și în societatea globală [4].

Republica Moldova este o societate multiculturală și membrii comunității sunt utilizatorii și non-utilizatorii bibliotecilor. De aceea apare necesitatea ca bibliotecile să dețină o politică sau un plan, care să definească misiunea, obiectivele, prioritățile legate de diversitatea culturală. Pentru a-și structura activitatea prin prestarea de servicii multiculturale este necesar ca bibliotecarii să facă o analiză a necesităților utilizatorilor și a resurselor potrivite. Ar trebui încurajate și colaborările cu parteneri locali (grupuri etnice), naționali sau de nivel internațional pentru ca biblioteca să devină bibliotecă multiculturală. Biblioteca multiculturală se manifestă prin: perceperea diversității culturale și încurajarea dialogului multicultural; conștientizarea diversității lingvistice și a respectului pentru limba maternă; comunicarea armonioasă între vorbitorii de diferite limbi (învățarea limbilor străine); păstrarea moștenirii lingvistice și culturale (totalitatea limbilor vorbite într-un stat); încurajarea participării persoanelor din diferite culturi [4].

Pentru a iniția și a presta servicii multiculturale, biblioteca trebuie să respecte următoarele cerințe/condiții: colecțiile să cuprindă o gamă cât mai largă de lucrări ale scriitorilor din diferite țări, inclusiv resurse digitale și multimedia (baze de date, repozitorii etc.); să propună servicii/dialoguri între culturi (servicii de informare gratuite diverselor comunități culturale); personalul bibliotecii să încurajeze comunicarea; să propună spre cunoaștere cadrul legal național și internațional care susține comunicarea multiculturală la nivel de stat [4].

Rolul social al bibliotecii este argumentat și susținut prin participare la procesele de democratizare a societății, inclusiv oferind servicii sociale civice și interculturale [2, 6].

Republica Moldova este populată de diverse grupuri etnice minoritare precum ucrainenii, găgăuzii, rușii, bulgarii și alții. Fluxul de refugiați din Ucraina (din ultimii doi ani) a accentuat în mod deosebit diversitatea componenței demografice. În aceste condiții devine tot mai importantă comunicarea multiculturală pentru a se cunoaște reciproc, a se înțelege și a conviețui pașnic și eficient [1].

Un serviciu util oferit de bibliotecii pentru astfel de comunități este *serviciul de dezvoltare a competențelor Comunicarea multiculturală*. Scopul serviciului este de a promova pacea prin dialog intercultural, stimulând astfel manifestarea următoarelor *abilități sociale* (abilități de care au nevoie participanții pentru a realiza sarcinile sociale):

- *limbajul corpului*: contactul vizual, poziția;
- *calitățile vocii și folosirea adecvată a acesteia*: tonalitate plăcută, expresivă, prietenoasă;
- capacitatea de a realiza o *conversație*, obișnuința de salutare și de prezentare în limba interlocutorului;
- *manifestarea prieteniei* prin disponibilitatea de a oferi ajutor, de a-i invita pe ceilalți să realizeze activități comune;
- *asertivitatea* vizavi de alte persoane.

Participarea în cadrul serviciului va contribui la dezvoltarea *toleranței* față de alte persoane/culturi care va fi: *concretă* (consecințele urmează a fi clar formulate), *corectă* (consecințele urmează a fi anunțate din timp), *prietenoasă* (un stil de comunicare prietenoasă, dar fermă).

În urma prestării serviciului Comunicarea multiculturală, membrii comunității se vor schimba din punct de vedere emoțional și multilateral: vor fi mai conștienți de emoțiile personale și vor vorbi liber despre ele, vor comunica liber, vor spune „nu” fără să-i rănească pe ceilalți, vor manifesta un comportament rezonabil față de toți membrii comunității, se vor adapta rapid la situații/persoane/culturi/etniile noi, vor stabili prietenii și modele noi de comportament.

Inițierea serviciului Comunicare multiculturală presupune elaborarea unui concept, care va reflecta: motivația prestării conform cerințelor identificate la zi; titlul concret; scopul și obiectivele; grupul-țintă, beneficia-

rii (pentru acest serviciu - întreaga comunitate); durata (programată din timp, cu mici abateri la dorința participanților); partenerii interesați de temele propuse (cu aceștia fiind încheiat un acord de parteneriat); resursele necesare (umane, documentare și informaționale); mijloacele de realizare (activitățile ce se vor desfășura în cadrul serviciului); metodele și tehnicile de lucru; impactul și bugetul preconizat.

Ca oricare serviciu de dezvoltare a competențelor utilizatorilor/membrilor comunității, serviciul Comunicarea multiculturală are un caracter complex atât din punctul de vedere al conținutului, cât și al metodelor/tehnicilor utilizate. Astfel, acesta poate include: întâlniri cu scriitorii, dialoguri multiculturale la diverse sărbători ale etniilor și naționalităților, dezbateri cu teme multiculturale, expoziții de publicații multiculturale, vizionare de filme, program de recreere, ore de lectură, ore de istorie, programe artistice etc. [1, 2, 3].

Recomandări privind conținuturile serviciului de bibliotecă:

- *expoziții de publicații (alăturate instruirilor, atelierelor etc.):* „Biblioteca – lăcaș de cultură” (se propun spre lectură lucrările diferitor autori, indiferent de naționalitatea autorului, limba scrisă, la o temă importantă; „Cartea, izvor de cunoaștere multiculturală” (publicații din domeniul comunicării disponibile în colecția bibliotecii și împrumutate din alte colecții, indiferent de țară, limba scrisă); „Scriitorii lumii” (date aniversare și comemorative privind scriitorii naționali și universali);

- *lecții/conferințe publice:* „Cultura locală” (în funcție de reprezentanții etniilor conlocuitoare: găgăuzi, bulgari, romi, ucraineni etc. – aspecte de istorie, cultură, gastronomie, fiind invitați toți membrii comunității); „Sa cunoaștem doi mari prieteni: Mihai Eminescu și Ion Creangă” (sau scriitori ai altor culturi) – lectură, prezentare de imagini, discuții despre valoarea prieteniei); „Ore de lectură” (se propun spre lectură cărți în limbile etniilor și reprezentanților altor naționalități din comunitate, pentru a cunoaște cultura, istoria, tradițiile lor); „Ora ludică” (pregătirea și prezentarea spectacolelor după piesele scriitorilor internaționali);

- *discuții/dezbateri:* „Comunicarea multiculturală – un model de colaborare eficientă” (se discută problemele apărute în comunitate respectând limba vorbită a fiecărui participant); „Spațiul bibliotecii – un lăcaș de cultură pentru cunoaștere și socializare” (discuții, lecturi, citire cu voce tare în limbile etniilor și altor naționalități); Comunicarea multiculturală

– exersarea aptitudinilor de comunicare, de povestire și de dramatizare a membrilor comunității (serviciu în cadrul căruia se învață o limbă străină prin citire, joc sau teatru).

O mare atenție trebuie acordată impactului serviciului în dezvoltarea abilităților membrilor comunității. Impactul în cazul nostru este primordial în educarea spiritului patriotic, toleranței, incluziunii sociale la membrii comunității pentru a construi un stat bazat pe drept și democrație.

Comunicarea interculturală/multiculturală a devenit un proces inevitabil datorită globalizării. Dispariția barierelor geografice duce la schimbări rapide, interacțiunea dintre oameni capătă noi dimensiuni. Contactul și comunicarea cu alte culturi sunt caracteristicile dominante ale vieții actuale, folosirea beneficiilor tehnologiei pentru a lua legătura rapid cu persoane din alte țări, continente. Migrația globală, războiul din Ucraina, la fel, au contribuit la un mod de comunicare mai deschis, la o comunicare interculturală/multiculturală.

Serviciul Comunicare multiculturală este util pentru a înțelege mai bine ceea ce reprezintă multiculturalitatea. Trebuie să luăm în considerare rolul important al contextului (social, cultural și istoric) în relațiile intra-și extra-culturale, legătura multilaterală între cultură și comunicare. Bibliotecile sunt acele instituții care promovează multiculturalismul pentru o conviețuire pașnică bazată pe respectul față de cei din jur și pe democrație.

Referințe bibliografice

1. IFLA and UNESCO Launch an Updated Public Library Manifesto at the 87th World Library and Information Congress (WLIC) [online]. [citat 22.02.2023]. Disponibil: <https://www.ifla.org/news/ifla-and-unesco-launch-an-updated-public-library-manifesto-at-the-87th-world-library-and-information-congress-wlic/>
2. IFLA-UNESCO Public Library Manifesto 2022 [online]. [citat 22.02.2023]. Disponibil: // <https://repository.ifla.org/bitstream/123456789/2006/1/IFLA-UNESCO%20Public%20Library%20Manifesto%202022.pdf>
3. KULIKOVSKI, Lidia. Evoluția serviciilor de bibliotecă pentru persoanele dezavantajate în contextul democratizării sociale 13.00.05 - Teoria, metodică și organizarea activității de culturalizare Autoreferat al tezei de doctor în pedagogie. Chișinău, 2003 [online]. [citat 22.02.2023]. Disponibil: <https://hapes.hasdeu.md/xmlui/bitstream/handle/123456789/36/L.%20Kulikovski%20Teza%20de%20doctor.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
4. MANIFESTUL Bibliotecilor Multiculturale IFLA. Biblioteca multicultu-

rală - O poartă spre o societate culturală diversificată în dialog [online]. [citat 22.02.2023]. Disponibil: https://repository.ifla.org/bitstream/123456789/749/1/multicultural_library_manifesto-ro.pdf

5. MANIFESTUL IFLA pentru internet [online]. [citat 22.02.2023]. Disponibil: http://www.bnrm.md/files/accesDedicat/Manifestul_IFLA_pentru_Internet.pdf

6. OSOIANU, Vera. Manifestul Bibliotecii Publice 2022 IFLA/UNESCO – începutul unui nou capitol în activitatea de advocacy pro bibliotecă [online]. [citat 22.02.2023]. Disponibil: <https://clubbib2.wordpress.com/2022/08/01/manifestul-bibliotecii-publice-2022-ifla-unesco-inceputul-unui-nou-capitol-in-activitatea-de-advocacy-pro-biblioteca/>

7. RECOMANDAREA Consiliului din 22 mai 2018 privind competențele-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții (Text cu relevanță pentru SEE) (2018/C 189/01) [online]. [citat 22.02.2023]. Disponibil: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604(01)&from=EN)